

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/3/2022
Identifikačné číslo spisu: 8318200055
Dátum vydania rozhodnutia: 15.03.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Peter Brňák
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:8318200055.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky vo veci starostlivosti súdu o maloletého V. E., narodeného XX. Q. XXXX, bývajúceho u matky, zastúpeného kolíznym opatrovníkom Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately Humenné, dieťa matky B. E., bývajúcej v K. - O., A. XXXX/XX, zastúpenej spoločnosťou JUDr. Martina Řeřichová PhD. advokátka s.r.o., so sídlom v Humennom, Námestie slobody 13/25, IČO: 53 065 042 a otca V. A., bývajúceho v K., K. XXX/X, zastúpeného spoločnosťou Hagyar & Partners, s.r.o., so sídlom v Bratislave, Vlčková 8/A, IČO: 51 473 208, za účasti Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky, o úprave výkonu rodičovských práv a povinností k maloletému dieťaťu, vedenej na Okresnom súde v Humennom pod sp. zn. 8P/6/2018, o dovolaní matky proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo 15. júna 2021 sp. zn. 21CoP/120/2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 15. júna 2021 sp. zn. 21CoP/120/2020 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Humenné (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „prvostupňový súd“) rozsudkom zo 16. júna 2020 č. k. 8P/6/2018-1515 zveril maloletého V. E. do osobnej starostlivosti otca, ktorý bude maloletého zastupovať a spravovať jeho majetok (výrok I.). Návrh otca na zverenie do striedavej osobnej starostlivosti zamietol (výrok II.). Matku zaviazal prispievať na výživu maloletého sumou po 30,- eur mesačne, ktoré je povinná poukazovať otcovi vždy do 15. dňa v mesiaci počnúc právoplatnosťou rozsudku (výrok III.). Styk matky s maloletým synom upravil tak, že matka je oprávnená sa s maloletým synom stretávať počas víkendov od piatka od 16.00 hod. do nedele do 18.00 hod. tak, že si maloletého v mieste bydliska otca prevezme a v mieste bydliska otca ho po skončení styku odovzdá (výrok IV.) Návrh matky na zrušenie neodkladného opatrenia zamietol (výrok V.). Návrh otca na nariadenie ďalšieho neodkladného opatrenia zamietol (výrok VI.). Uložil výchovné opatrenie rodičom podrobiť sa ďalšiemu odbornému poradenstvu v Centre pre deti a rodiny K. N. M., V. XX/a, K. a spolupracovať s úradom práce (výrok VII.). O trovách konania rozhodol tak, žiaden z účastníkov nemá nárok na náhradu trov konania (výrok VIII.). O trovách konania, o odmene znalca a aj o

svedočnom súd rozhodne samostatným uznesením. (výrok IX.)

1.1. Véc právne posúdil podľa § 36, § 28 ods. 1, 2, § 62 ods. 1-5, § 65, § 75 zákona č. 36/2005 Z. z. zákona o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Zákon o rodine“), § 363, § 360 ods. 1 zákona č. 161/2015 Z. z. Civilného mimosporového poriadku (ďalej len „CMP“), § 325 ods. 1 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) a § 37 ods. 2 písm. d) Zákona o rodine.

1.2. Rozhodnutie o úprave výkonu rodičovských práv zdôvodnil predovšetkým záujmom dieťaťa, ktorý je v rozpore s postojom matky izolovať maloletého, preto zveril maloletého V. do výlučnej osobnej starostlivosti otca. Poukazujúc na najlepší záujem dieťaťa, ktorý skúmal, vyhodnotil podmienky na strane otca ako stabilnejšie (otec má riadne bývanie, je zamestnaný a zabezpečuje starostlivosť i o ďalšie svoje dieťa). Správanie sa matky, ktorá bráni otcovi v styku s maloletým, je primárnym dôvodom pre zverenie maloletého do výlučnej osobnej starostlivosti otca. Vzhľadom na zverenie maloletého do starostlivosti otca zamietol jeho návrh na striedavú osobnú starostlivosť. Matke určil primerané výživne vo výške 30,- eur mesačne s poukazom na jej zárobkové schopnosti a možnosti. Styk matky s maloletým upravil primerane, a to počas víkendov od piatka do nedele z dôvodu zachovania ich vzájomných väzieb.

2. Na odvolanie matky proti výrokom I., III., IV., V., VII., VIII. a IX. napadnutého rozsudku súdu prvej inštancie a na odvolanie otca proti výroku IV. tohto rozsudku Krajský súd v Prešove (ďalej len „odvolací súd“) rozsudkom z 15. júna 2021 sp. zn. 21CoP/120/2020 napadnutý rozsudok vo výrokoch I., III., IX. podľa § 387 ods. 1 CSP potvrdil a vo výroku IV., VII. podľa § 388 CSP zmenil tak, že matka je oprávnená a povinná stretávať sa s maloletým V. v každom párnom kalendárnom týždni od piatka 16.00 hod. do nedele 18.00 hod., každý utorok v párnom kalendárnom týždni od 16.00 hod. do 18.00 hod., každú stredu a piatok v nepárnom kalendárnom týždni v čase od 16.00 hod. do 18.00 hod, počas zimných prázdnin v každom nepárnom kalendárnom roku od 27.12. od 9.00 hod. do 2.1. do 16.00 hod. a v každom párnom kalendárnom roku od 24.12. od 9.00 hod. do 26.12. do 10.00 hod.; v každom nepárnom kalendárnom roku počas Veľkonočných sviatkov v čase od Veľkonočného piatku od 9.00 hod. do Veľkonočnej soboty do 19.00 hod. a každý párný kalendárny rok v čase od Veľkonočnej nedele od 9.00 hod. do Veľkonočného pondelka do 19.00 hod.; počas letných školských prázdnin každý rok v čase od 1.7. od 9.00 hod. do 15.7. do 19.00 hod. a od 1.8. od 9.00 hod. do 15.8. do 19.00 hod.. Ďalej súd rozhodol, že matka je oprávnená a povinná maloletého V. v určený čas prevziať v mieste bydliska otca a po ukončení styku v určenom čase je povinná ho odovzdať otcovi v mieste jeho bydliska a otec je povinný maloletého V. na styk s matkou riadne pripraviť a odovzdať ho v mieste svojho bydliska. Obaja rodičia sú povinní v prípade, že styk z vážnych dôvodov sa nebude môcť uskutočniť, oznámiť túto skutočnosť druhému z rodičov minimálne 24 hodín pred začatím určeného styku. Matke súd zároveň upravil i telefonický kontakt s maloletým V. v každom nepárnom kalendárnom týždni v sobotu od 16.00 hod. do 16.30 hod. a v nedeľu od 16.00 hod. do 16.30 hod., s tým že otec je povinný zabezpečiť dostupnosť maloletého V. na telefonický kontakt s matkou. Rodičom a maloletému dieťaťu uložil povinnosť podrobiť sa odbornému psychologickému poradenstvu, ktoré vykoná PSYCH-CENTRUM-Centrum klinickej psychológie a psychoterapie pre deti a dospelých so sídlom v K., V. XX - Mgr. C. A., po dobu 6 mesiacov odo dňa začatia realizácie odborného poradenstva. Odvolanie matky proti výroku V. odmietol a žiadnemu z účastníkov nepriznal nárok na náhradu trov konania.

2.1. Odvolací súd sa stotožnil s názorom súdu prvej inštancie na zvolenú formu osobnej starostlivosti o maloletého. Konštatoval, že aj po doplnenom dokazovaní pred odvolacím súdom, považuje závery súdu za dostatočné a zhodnotenie zákonných kritérií pre zverenie maloletého V. do osobnej starostlivosti otca za správne, čo v konečnom dôsledku považuje aj za rešpektovanie najlepšieho záujmu dieťaťa, ktoré je prioritou pri úprave výkonu rodičovských práv a povinností. Vzhľadom na námietky matky v podanom odvolaní smerujúce k nesprávnosti záverov súdu o zvolenej forme osobnej starostlivosti o maloletého pristúpil odvolací súd k ich vyhodnoteniu, aplikujúc pritom ustanovenia § 36 ods. 1 a primerane i § 24 ods. 4 Zákona o rodine, rešpektujúc pritom právo maloletého dieťaťa na zachovanie vzťahu k obidvom rodičom a najlepší záujem dieťaťa. Odvolací súd najskôr hodnotil schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom a tiež jednotlivé kritéria pre rozhodovanie o zverení dieťaťa do starostlivosti jedného z rodičov a to 1/ existenciu pokrvného puta medzi dieťaťom a jeho zverenie usilujúcou osobou, 2/ mieru zachovania identity maloletého dieťaťa a jeho rodinných väzieb v

případe jeho zverenia do starostlivosti tej ktorej osoby, 3/ schopnosť osoby usilujúcej sa o zverenie maloletého dieťaťa do jej starostlivosti zaistiť jeho vývoj a fyzické, vzdelávacie, emocionálne, materiálne a iné potreby a napokon 4/ pranie maloletého dieťaťa. Po zhodnotení uvedených kritérií na predmetnú vec dospel k záveru, že práve v prípade zverenia maloletého V. do starostlivosti otca bude miera identity maloletého a jeho rodinných väzieb zachovaná.

2.2. Podľa odvolacieho súdu vyhodnocujúc ním prijaté opatrenia v čase keď maloletý V. otca už výrazne odmietal, možno konštatovať, že sa podarilo postupne maloletého pripraviť na to, že otec má o neho záujem a v jeho živote existuje. Zo záverov poskytnutej odbornej pomoci práve pri asistovanom styku za prítomnosti psychológa Spoločnosť priateľov detí z detských domovov Úsmev ako dar, V. X., PhD., vyplynulo, že sa podarilo na posledných stretnutiach, predtým než došlo k ukončeniu stretávania zo strany matky, predĺžiť čas interakcií otca s dieťaťom. Je vidieť, že je to veľmi zložitý postup, keďže maloletý má vytvorenú obrovskú bariéru predtým, aby s otcom mohol tráviť akýkoľvek čas. Je pritom však potrebné zhodnotiť i to, že s výnimkou opatrenia prijatého v odvolacom konaní - odborného poradenstva klinického psychológa PhDr. Z. T. CSc., ktorého sa matka s maloletým zúčastnila, nepristupovala k dovtedy prijatým opatreniam vážne, pristupovala k ním s určitým dešpektom a takýto jej prejav je možné vyhodnotiť ako ľahkovážny. Jediným dôvodom pre jej správanie má byť odmietavý postoj maloletého k otcovi, a jej podozrenie zo sexuálneho zneužívania V. Odmietavý postoj V. bol vytvorený práve postojom matky a odvolací súd je presvedčený, že v skutočnosti tomu tak nie je. Maloletý je zmätený a naozaj je identifikovaný s postojom a názorom matky. Podľa názoru odvolacieho súdu zo strany matky nedošlo k porozumeniu psychickej náročnosti zvládnutia maloletého v dôsledku odchodu zo spoločnej domácnosti, a svojim konaním sa snaží vytvoriť z otca emočného strašiaka natoľko, aby syn necítil potrebu po svojom otcovi. Zo všetkých vykonaných dôkazov pritom vyplývajú zistenia o tom, že maloletý V. je dieťaťom, ktorý je vážne traumatizovaný a je možné uviesť, že trauma je spôsobená vážnym konfliktom jeho rodičov. Povinnosťou súdu je potom hľadať a prijať také opatrenia, ktoré musia pomôcť maloleťmu dieťaťu odstrihnúť sa od vplyvu rodiča, ktorý má negatívny vplyv na jeho správanie. Manipulácia matkou a jej nesprávne správanie vyplýva aj z toho, že maloletý má preferovať len jedného rodiča, pričom takéto správanie nie je pre V. prirodzené. Stav, v akom sa nachádza maloletý a jeho odmietavý postoj k otcovi, je výsledkom pôsobenia matky na vnímanie vzťahu dieťaťa k otcovi a dôsledkom výchovných metód matky a jej postupov po rozpade rodiny. Odvolací súd je presvedčený, že pokiaľ by matka mala úprimný záujem o revitalizáciu vzťahov, tak by využila všetky možné prostriedky ponúkanej odbornej pomoci a snažila sa o to, aby došlo k opätovnému stretávaniu sa syna s otcom a rešpektovala by aj návrh otca a vytvorili by sa podmienky, aby každý rodič mal rovnaký priestor na realizáciu svojho práva podieľať sa na výchove. Z uvedených zistení je potom možné dôvodne konštatovať, že miera zachovania identity maloletého a jeho rodinných väzieb v prípade jeho zverenia do starostlivosti otca bude zachovaná. Na rozdiel od stavu, pokiaľ by bol v starostlivosti matky. Otec maloletého pritom preferuje formu starostlivosti, v ktorej by sa podieľali obaja rodičia rovnakým spôsobom, ale po tom, čo zlyhala striedavá osobná starostlivosť a nastalo odmietanie ho synom z dôvodu postoja matky chce, aby vyrástol u neho. V tomto smere otec prejavuje väčšiu mieru empatie než matka, ktorá maloletého proti otcovi manipulovala a snažila sa účelovým správaním vylúčiť otca zo starostlivosti o neho a kontakt s otcom maloleťmu zamedziť. Odvolací súd je presvedčený, že napriek súčasnej výraznej citovej orientácii maloletého k matke, považuje stabilitu výchovného prostredia u otca za rozhodnú a za dôležitú pri vyhodnocovaní jeho najlepšieho záujmu na stabilite výchovného prostredia.

2.3. Vyhodnocujúc kritérium schopnosti osoby usilujúcej sa o zverenie maloletého dieťaťa do jej starostlivosti, zaistenia vývoja, fyzických, vzdelávacích, emocionálnych, materiálnych a iných potrieb, pri ktorých sa zohľadňuje vek, zdravotný stav, materiálne zabezpečenie, výchovné aj intelektuálne schopnosti a morálna integrita danej osoby a jej správanie k dieťaťu, je podľa odvolacieho súdu potrebné konštatovať, že matka má podľa záverov znalca PhDr. Z. H., znalca z odboru psychológie, odvetvie klinická psychológia detí a dospelých, silné citové vzťahy k synovi. Pri posúdení osobnostných predpokladov otca znalec uviedol, že kvalita osobnostných predpokladov otca vo vzťahu k plneniu rodičovskej role je mierne znížená. Maloletý má vytvorenú primárnu vzťahovú väzbu k svojej matke. Znalec tiež zistil, že konflikty medzi rodičmi maloletého dieťaťa došli do štádia, kedy otec maloletého nedokázal adekvátnym spôsobom riešiť vzniknutú situáciu. Námietka matky tým smerovala aj k nesprávne vyhodnoteniu daných záverov znalca, keďže znalec uviedol, že otec má zníženú mieru predpokladov pre osobnú starostlivosť o maloletého. Zo záverov daného posudku však podľa

odvolacieho súdu vyplýva, že maloletý má s otcom vytvorený silný citový vzťah. Dôležitý je i ten záver, že maloletý V. je ovplyvniteľný svojou matkou proti druhému rodičovi ako najbližšou vzťahovou osobou. Ide o ovplyvnenie v smere priameho návodu k výpovedi, tiež v zmysle prevzatia jej postojev a emočného ladenia maloletým V. Ovplynvenie maloletého matkou voči otcovi jednoznačne podľa odvolacieho súdu vyplýva aj zo záverov znaleckého posudku vypracovaného v trestnej veci vedenej na OR PZ v Prešove, odbor kriminálnej polície ČVS: ORP-598/1-VYS-PO/2021 Ústavom pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, spol. s.r.o., s tým že matka predpokladane ovplyvňuje maloletého syna s motiváciou vyhrať rivalizačný boj s otcom o maloletého V.. Aj u V. boli zistené problematické vzťahové väzby najmä k mužským vzorom. Najdôležitejšou vzťahovou osobou je pre neho matka, s ktorou je plne lojálny a zdieľa s ňou postoj aj voči otcovi. V oblasti sexuality presahuje jeho orientovanosť štandardy veku. Maloleté deti nie sú vzhľadom k svojmu veku orientované v objektívnej realite, aby vedeli posúdiť aj dôsledky svojho správania. Pri rozhodovaní o naplnení daného kritéria vychádzal odvolací súd z daných záverov znalcov a za závažné považuje zistenie vyslovené v danom vyššie opísanom znaleckom posudku, že mravná vyspelosť detí je formovaná prostredím, v ktorom vyrastajú a v tomto smere má dané prostredie nedostatky. Porovnávajúc mieru záujmu otca a matky o maloleté dieťa, snahu otca minimalizovať dopad rozpadu rodiny na syna a snažiť sa viac rešpektovať vzniknutú situáciu a hľadať v nej riešenia, svedčí dané kritérium práve v prospech otca vzhľadom na jeho morálnu integritu. Všetky dôkazy, ktoré mali hodnotiť otca, vypovedajú o tom, že otec má predpoklady zabezpečiť starostlivosť o maloletého V..

2.4. Kritérium priania dieťaťa má v rozhodovacom procese významnú úlohu, čím názor dieťaťa nemôže ostať nepovšimnutý s prihliadnutím na jeho vek a rozumovú vyspelosť, odrážajúc jeho schopnosť samostatne ho vyjadriť. V konečnom dôsledku posúdenie záujmu dieťaťa prináleží súdu. Pranie dieťaťa je dôležité, musí byť zohľadnené, čím dieťa je staršie, tým má jeho názor väčšiu váhu, u mladších detí najmä v predškolskom veku súdy hodnotia názor s prihliadnutím ich veku a rozumovej vyspelosti. Z prejaveneho názoru maloletého vyplýva, že otca odmieta z dôvodu, že mu robí zle. Bezpochyby, maloletý je vo veku 6 rokov, kedy len sťažka možno očakávať rozumné formulovanie vlastných názorov na úpravu výkonu rodičovských práv a povinností. Závery správ kolízneho opatrovníka a závery znaleckých posudkov Ústavu pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, spol. s.r.o. a PhDr. Z. H. však vypovedajú o tom, že maloletý je ovplyvnený matkou a jej postojom k otcovi. Úlohou súdu je riešiť situáciu komplexným náhľadom, teda aj s ohľadom na ďalšie relevantné zákonom chránené hodnoty a práva všetkých dotknutých osôb a je úlohou súdu prijať čo najlepšie opatrenie v záujme maloletého dieťaťa. V najlepšom záujme maloletého rozhodne nie je rezignovať na správanie matky, ktorá ignoruje právoplatné rozhodnutia súdu a pristupuje ľahkovážne a dešpektom k ponúkanej odbornej pomoci a so snahou eliminovať otca zo života maloletého syna. Maloleté dieťa má nepochybne právo na oboch rodičov. Odvolací súd je presvedčený, že pre ďalší zdravý vývoj maloletého je bezpečným a stabilným prostredím prostredie otca.

2.5. Odvolací súd sa vyjadril i k nevykonaniu ďalších navrhovaných dôkazov matkou a tiež podal dôvody k zmene úpravy styku matky s maloletým prvoinštančným súdom, čím vyhovel odvolaniu otca a dôvody k úprave výšky určenej vyživovacej povinnosti uloženej matke a k rozhodnutiu súdu o uložení výchovného opatrenia, ktorého uloženie vyžaduje potreba nevyhnutnej intenzívnej odbornej pomoci rodine maloletého V.. K odvolaním napadnutému výroku IX. rozsudku prvoinštančného súdu odvolací súd nenašiel žiadne relatívne odvolacie námietky v odvolaní matky.

3. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu čo do výrokov I., III., IV., V., VII., VIII. a IX. podala matka (ďalej aj „dovolateľka“) dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 420 písm. f/ CSP.

3.1. Dovolateľka v súvislosti s vadou konania podľa § 420 písm. f/ CSP namietala nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamenajú aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Procesná vada podľa dovolateľky spočíva v nesprávnom hodnotení dôkazov - znaleckých posudkov, ktorých vypracovanie nenariadil súd prvej inštancie ako dôkazný prostriedok. Dovolateľka zdôraznila, že podľa jedného zo základných princípov mimosporového procesu vyjadreného v čl. 4 CMP, ak je účastníkom konania maloleté dieťa, koná súd v jeho „najlepšom záujme“. Pokiaľ teda ide o záujem maloletého dieťaťa, súd musí tento vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale s

ohľadom na „in concreto“ okolnosti spočívajúce v danosti prípadne v absencii nielen technických podmienok na výchovu, starostlivosť a všestranný vývoj maloletého, ale aj vzhľadom na emocionálne väzby maloletého ku každému z rodičov, tobôž ak o kvalite týchto väzieb vypovedá znalecké posúdenie (nález Ústavného súdu SR sp. zn. I. ÚS 216/2018). Uvedené sa v plnej miere dotýka dokazovania znaleckým posudkom. Odvolací súd pritom založil rozhodnutie predovšetkým na znaleckých posudkoch a odborných vyjadrení vypracovaných v trestnom konaní, ktoré ale mali byť hodnotené len ako listinné dôkazy, keďže neboli vyhotovené na základe nariadenia súdu v predmetnom konaní, čím potom zisteniam z týchto dôkazov nemal byť priznaný stupeň preukázanosti zistení zodpovedajúcich zisteniam vyplývajúcich zo znaleckého posudku alebo odborného vyjadrenia príslušného orgánu, čím došlo k tzv. inej vade konania v zmysle § 431 ods. 1 CSP. Dovolateľka zdôraznila, že opakovane navrhovala doplnenie znaleckého dokazovania, resp. nariadenia nového znaleckého dokazovania, kde by bol vyšetrený duševný stav oboch rodičov so zameraním na zistenie syndrómu zneužívaného dieťaťa, keďže znalec PhDr. Z. H. sa v rámci znaleckého dokazovania nariadeného súdom prvej inštancie náležite nevenoval tejto problematike, skôr zameriaval a sústreďoval svoju pozornosť na práva a povinnosti rodičov k maloletému dieťaťu. Matka zároveň zdôraznila, že súd prvej inštancie nerešpektoval odporúčania tohto znalca vyšetriť otca znalcom z odboru zdravotníctva, odvetvie sexuológie, aby sa vylúčila, resp. potvrdila deviácia otca. Tiež dôvodila, že okrem znaleckého posudku znalca PhDr. Z. H. (podaného v rámci ňou navrhnutého znaleckého dokazovania), znalecké posudky znalca MUDr. Q. L., znalkyne PhDr. M. C. a znaleckého posudku podaného Ústavom pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, spol. s.r.o., boli do konania doložené z trestných konaní. Upozorňovala, že na strane 5 znaleckého posudku ústavom sa nachádza časť o tom, kde sa otec vyjadril, že mal mať mobilný telefón s obsahom detskej pornografie. Odvolací súd sa dopustil nesprávneho hodnotenia dôkazov podľa § 191 CSP, keď všetky dôkazy ňou navrhnuté zamietol.

3.2. Dovolateľka tiež zdôraznila, že jedným z princípov predstavujúcich súčasť práva na spravodlivý proces a vylučujúci ľubovôľu pri rozhodovaní je aj povinnosť súdu presvedčivo a správne vyhodnotiť dôkazy a svoje rozhodnutia náležite odôvodniť (I. ÚS 243/07), pritom starostlivo prihliadať na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Z odôvodnenia súdneho rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na jednej strane a právnymi závermi na strane druhej. Matka namietala, že skutkové a právne závery súdov nižšej inštancie sú svojvoľné, neudržateľné a prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Vyzdvihla pritom, že súdy svojim rozhodnutím zverili maloleté dieťa do osobnej starostlivosti rodiča podozrivého zo zločinu sexuálneho zneužívania. Má za to, že postup súdu je zároveň i v rozpore so záujmom maloletého z dôvodu ohrozenia jeho zdravia a vývinu, pretože dieťa je týmto vystavené riziku ďalšieho sexuálneho zneužívania zo strany otca. Navrhla rozsudok odvolacieho súdu v spojení s rozsudkom súdu prvej inštancie zrušiť a vrátiť na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

4. Otec vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie zamietnuť. Zdôraznil, že dôkazné prostriedky nemajú žiadnu zákonom predpísanú silu, čím je sudcovi umožnené in concreto prisudzovať týmto dôkazom dôkaznú silu na účely konkrétneho konania a nebyť viazaný absolútnym neprekročiteľným zákonným príkazom. Poukazuje, že maloletý v doposiaľ prebiehajúcich civilných a trestných konaniach absolvoval viaceré znalecké dokazovania, matka s maloletým navštevuje rôznych psychológov, maloletý bol aj vypočutý súdom, preto má za to, že nevykonaním ďalšieho znaleckého dokazovania na maloletom v rámci odvolacieho konania a to aj s ohľadom na prebiehajúce znalecké dokazovanie v trestnom konaní, nepovažuje za vadu konania a porušenie práva na spravodlivý proces. Ďalšie dokazovanie by bolo i v rozpore so záujmom maloletého a v rozpore s hospodárnosťou konania. Matka neuviedla, ktoré konkrétne skutkové a právne závery súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu považuje za svojvoľné, neudržateľné a prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Podotýka, že matka stavia svoju argumentáciu výlučne na sexuálnom zneužívaní maloletého, ktoré bolo doposiaľ vždy vyvrátené znaleckými dokazovaniami. V ďalšom sa otec odvoláva na ustanovenie § 25 ods. 4 Zákona o rodine, podľa ktorého ak jeden z rodičov opakovane bezdôvodne a zámerne neumožňuje druhému rodičovi styk s maloletým dieťaťom upravený podľa odseku 1 alebo 2, súd môže na návrh niektorého z rodičov zmeniť rozhodnutie o osobnej starostlivosti. Tiež podotkol, že matka je toho času rozsudkom vydaným v trestnom konaní, ktoré nadobudlo právoplatnosť uznaná vinnou z pokračovacieho prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 349 Trestného zákona, a to práve z dôvodu marenia styku jeho

osoby s maloletým. Maloletý doposiaľ nenastúpil povinnú školskú dochádzku, v škole bol len jediný deň, matka s maloletým absolvovala viaceré lekárske ošetrenia a sedenia u psychológov, pričom má za to, že u matky ide o účelové konanie z dôvodu jej obavy, že by si maloletého vyzdvihol zo školského zariadenia a maloletý by sa tak dostal do jeho osobnej starostlivosti v súlade s prijatým rozhodnutím, čomu sa matka bráni. Matka má zrejme snahu vybaviť maloletému odklad povinnej školskej dochádzky. Má obavu, že matka je pre maloletého hrozbou a spôsobuje mu svojim protiprávnym konaním nezvratnú ujmu a jeho odlúčenie od syna.

5. Generálna prokuratúra Slovenskej republiky, ktorá vstúpila do konania navrhla dovolanie ako nedôvodné zamietnuť. Uviedla, že v danom prípade vyhodnotenie dôkazov súdom a následne právny výklad nedostatky nevykazuje. Má za to, že dovolací dôvod vymedzený dovolateľkou nie je daný.

6. Kolízny opatrovník sa k dovolaniu písomne nevyjadril.

7. Dovolanie podala matka vo veci upravenej v CMP. Vzájomný vzťah medzi CMP a CSP je vymedzený v § 2 ods. 1 CMP, podľa ktorého sa na konania podľa tohto zákona použijú ustanovenia CSP, ak tento zákon neustanovuje inak. Keďže CMP neobsahuje odlišnú právnu úpravu dovolania podaného vo veci starostlivosti súdu o maloletých (okrem pravidla ustanoveného v § 77 CMP, že dovolací súd nie je viazaný rozsahom dovolania vo veciach, v ktorých možno začať konanie aj bez návrhu) prípustnosť dovolania matky bola posudzovaná podľa ustanovení CSP.

8. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podal v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) účastník, v ktorého neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpený v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 443 CSP) preskúmal napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ako aj konanie, ktoré mu predchádzalo, a dospel k záveru, že dovolanie matky dieťaťa je prípustné a tiež aj dôvodné. Ak totiž dovolanie smeruje proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí z dovolacieho dôvodu uvedeného v § 420 CSP, potom existencia tohto dôvodu, t. j. existencia niektorej z tzv. zmätočnosťných väd uvedených v tomto ustanovení, znamená nielen splnenie podmienky prípustnosti dovolania, ale zároveň zakladá bez ďalšieho aj jeho dôvodnosť.

9. Prípustnosť dovolania v danej veci vyvodzuje matka dieťaťa z ustanovenia § 420 písm. f/ CSP, v zmysle ktorého je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

10. Citované ustanovenie zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napr. o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa ku všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom denegatio iustitiae (odmietnutia spravodlivosti).

11. V danom prípade dovolateľka tvrdí, že procesná vada podľa § 420 písm. f/ CSP spočíva v nesprávnom hodnotení dôkazov. Súdy nižších inštancií založili rozhodnutie predovšetkým na znaleckých posudkoch a odborných vyjadrení vypracovaných v trestnom konaní, ktoré mali byť hodnotené len ako listinné dôkazy, keďže neboli vyhotovené na základe nariadenia súdu v predmetnom konaní, čím potom zisteniam z týchto dôkazov nemal byť priznaný stupeň preukázanosti zistení zodpovedajúcich zisteniam

vyplývajúcich zo znaleckého posudku alebo odborného vyjadrenia príslušného orgánu, čím došlo k tzv. inej vade konania v zmysle § 431 ods. 1 CSP. Dovolateľka zdôraznila, že opakovane navrhovala doplnenie znaleckého dokazovania, resp. nariadenia nového znaleckého dokazovania, kde by bol vyšetrený duševný stav oboch rodičov so zameraním na zistenie syndrómu zneužívaného dieťaťa, keďže znalec PhDr. Z. H. sa v rámci znaleckého dokazovania nariadeného súdom prvej inštancie náležite nevenoval tejto problematike, skôr zameriaval a sústreďoval svoju pozornosť na práva a povinnosti rodičov k maloletému dieťaťu. Zdôraznila, že súd prvej inštancie nerešpektoval odporúčania tohto znalca vyšetriť otca znalcom z odboru zdravotníctva, odvetvie sexuológia, aby sa vylúčila, resp. potvrdila deviácia otca. Tiež dôvodila, že okrem znaleckého posudku znalca PhDr. Z. H. (podaného v rámci ňou navrhnutého znaleckého dokazovania), znalecké posudky znalca MUDr. Q. L., znalkyne PhDr. M. C. a znaleckého posudku podaného Ústavom pre znaleckú činnosť v psychológii a psychiatrii, spol. s.r.o., boli do konania doložené z trestných konaní. Upozorňovala, že na strane 5 znaleckého posudku ústavom sa nachádza časť o tom, kde sa otec vyjadril, že mal mať mobilný telefón s obsahom detskej pornografie. Odvolací súd sa dopustil nesprávneho hodnotenia dôkazov podľa § 191 CSP, keď všetky dôkazy ňou navrhnuté zamietol. (bod 3.1.)

12. Najvyšší súd vo vzťahu k danej námietke upriamuje pozornosť na to, že právo na spravodlivý proces je naplnené tým, že súdy po vykonaní dôkazov a ich vyhodnotení zistia skutkový stav (resp. v mimosporových konaniach skutočný stav) a po výklade a použití relevantných právnych noriem rozhodnú tak, že ich skutkové a právne závery nie sú svojvoľné, neudržateľné alebo že boli prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov, ktorý by poprel zmysel a podstatu práva na spravodlivý proces (IV. ÚS 252/04). Kým navrhovanie dôkazov je právom a zároveň procesnou povinnosťou účastníkov konania, len súd rozhodne, ktorý z označených (navrhnutých) dôkazov vykoná (tu porovnaj § 185 ods. 1 CSP). Uvedené predstavuje prejav zákonnej právomoci súdu korigovať návrhy účastníkov na vykonanie dokazovania, sledujúc tak rýchly a hospodárny priebeh konania a súčasne zabezpečenie toho, aby sa zisťovanie skutkového (skutočného) stavu dokazovaním držalo v mantineloch predmetu konania a aby sa neuberalo smerom, ktorý z pohľadu podstaty prejednávanej veci nie je relevantný. V prípade, že súd odmietne vykonať určitý účastníkom navrhovaný dôkaz, je jeho zákonnou povinnosťou v odôvodnení rozhodnutia uviesť, prečo nevykonal ďalšie navrhnuté dôkazy (§ 220 ods. 2 CSP a I. ÚS 350/08).

13. Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu pritom vyplýva, z ktorých dôkazov vychádzal a ako ich vyhodnotil, rovnako sa súd v odôvodnení rozsudku vysporiadal, prečo nevykonal všetky matkou navrhované dôkazy, vrátane nového znaleckého dokazovania na zistenie duševného stavu oboch rodičov so zameraním na zistenie syndrómu zneužívaného dieťaťa a znaleckého dokazovania zameraného na vylúčenie, resp. potvrdenie sexuálnej deviácie otca. Namietanie tzv. inej vady konania v zmysle § 431 ods. 1 CSP tiež neobstojí, nakoľko ani takáto procesná vada, i keby k nej v konaní skutočne došlo, by nebola spôsobená založiť prípustnosť dovolania z dôvodu zmätočnosti (rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 3Cdo/16/2012 riešiace hodnotenie znaleckého posudku vyhotoveného mimo konania ako dôkaz). Ani samotná skutočnosť, že dovolateľka sa nestotožňuje so spôsobom vyhodnotenia vykonaných dôkazov, nemôže bez ďalšieho viesť k záveru, že v konaní došlo k vade uvedenej v § 420 písm. f/ CSP, pretože do práva na spravodlivý proces nepatrí právo účastníka vyjadrovať sa k spôsobu hodnotenia súdu ním navrhnutých dôkazov, prípadne sa dožadovať ním navrhovaného spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov (I. ÚS 98/97). Už dávnejšia judikatúra najvyššieho súdu (R 42/1993, R 37/1993, R 125/1999, R 6/2000) ako aj viaceré jeho rozhodnutia (napríklad sp. zn. 2Cdo/130/2011, 5Cdo/244/2011, 6Cdo/185/2011 a 7Cdo/38/2012) zastávajú názor, že ani prípadná neúplnosť, či nesprávnosť skutkových zistení a skutkových záverov nie je v rozhodovacej praxi najvyššieho súdu považovaná (bez ďalšieho) za dôvod zakladajúci tzv. zmätočnosťnú vadu konania.

14. Dovolací súd je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd. Dovolací súd nedisponuje oprávnením dokazovať hmotnoprávne skutky, na to slúži nachádzacie (základné) konanie a konanie na odvolacom súde. Predmetom dokazovania pred dovolacím súdom sú napríklad včasnosť a prípustnosť dovolania; skutkový stav a výsledky dokazovania pred nižších súdov sa nemôžu pred dovolacím súdom meniť (Števec, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M., a kol. Civilný sporový poriadok. Komentár. Praha: C. H. Beck, 2016, pri § 442).

15. K dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP ale treba uviesť, že ustálená judikatúra Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP) uvádza, že súdy musia v rozsudkoch jasne a zrozumiteľne uviesť dôvody, na ktorých založili svoje rozhodnutia, musia sa zaoberať najdôležitejšími argumentami vznesenými stranami sporu a uviesť dôvody pre prijatie alebo odmietnutie týchto argumentov, a že nedodržanie týchto požiadaviek je nezlučiteľné s ideou práva na spravodlivý proces (pozri napr. Garcia Ruiz v. Španielsko, Vétrenko v. Moldavsko, Kraska v. Švajčiarsko). Judikatúra ESLP síce nevyžaduje, aby na každý argument strany bola v odôvodnení rozhodnutia súdu daná odpoveď, trvá však na tom, že ak ide o argument, ktorý je pre rozhodnutie rozhodujúci, vyžaduje sa špecifická odpoveď súdu práve na tento argument (Ruiz Torija c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č.303 - A, s. 12, § 29, Hiro Balani c. Španielsko z 9. decembra 1994, séria A, č. 303 - B, Georgiadis c. Grécko z 29. mája 1997, Higgins c. Francúzsko z 19. februára 1998).

16. Rovnako, podľa stabilizovanej judikatúry Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) riadne odôvodnenie súdneho rozhodnutia ako súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) vyžaduje, aby sa súd jasným, právne korektným a zrozumiteľným spôsobom vyrovnal so všetkými skutkovými a právnymi skutočnosťami, ktoré sú pre jeho rozhodnutie vo veci podstatné a právne významné (IV. ÚS 14/07). Povinnosťou všeobecného súdu je uviesť v rozhodnutí dostatočné a relevantné dôvody, na ktorých svoje rozhodnutie založil. Dostatočnosť a relevantnosť týchto dôvodov sa musí týkať tak skutkovej, ako i právnej stránky rozhodnutia (napr. III. ÚS 107/07). V prípade, keď právne závery súdu z vykonaných skutkových zistení v žiadnej novej interpretácii odôvodnenia súdneho rozhodnutia nevyplývajú, treba takéto rozhodnutie považovať za rozporné s čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a slobôd (I. ÚS 243/07). Súd by mal byť preto vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení koherentný, t. j. jeho rozhodnutie musí byť konzistentné a jeho argumenty musia podporiť príslušný záver. Súčasne musí dbať tiež na jeho celkovú presvedčivosť, teda inými slovami na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé (I. ÚS 243/07, I. ÚS 155/07, I. ÚS 402/08).

17. Aj najvyšší súd už v minulosti vo viacerých svojich rozhodnutiach, práve pod vplyvom judikatúry ESLP a ústavného súdu, zaujal stanovisko, že medzi práva procesnej strany, tu účastníka mimosporového konania, na zabezpečenie spravodlivej ochrany jej práv a právom chránených záujmov patrí nepochybne aj právo na spravodlivý proces a že za porušenie tohto práva treba považovať aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia. Povinnosť súdu rozhodnutie náležite odôvodniť, je totiž odrazom práva na dostatočné a presvedčivé odôvodnenie spôsobu rozhodnutia súdu, ktorý sa zaoberá všetkými právne relevantnými dôvodmi uplatneného nároku, ako aj špecifickými námietkami procesnej strany. Porušením uvedeného práva na jednej strane a povinnosti súdu na strane druhej, sa procesnej strane (okrem upretia práva dozvedieť sa o príčinách rozhodnutia práve zvoleným spôsobom) odníma možnosť náležite skutkovo, aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov. Ak nedostatok riadneho odôvodnenia súdneho rozhodnutia je porušením práva na spravodlivé súdne konanie, táto vada zakladá i prípustnosť dovolania podľa § 420 písm. f/ CSP.

18. Ďalšou z dovolacích námietok matky maloletého bola i výhrada nedostatkov v odôvodnení rozsudkov súdov nižšej inštancie, ktorých skutkové a právne závery sú podľa dovolateľky svojvoľné, neudržateľné a prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov. Vyzdvihla pritom, že súdy svojim rozhodnutím zverili maloleté dieťa do osobnej starostlivosti rodiča podozrivého zo zločinu sexuálneho zneužívania. Má za to, že postup súdu je zároveň i v rozpore so záujmom maloletého z dôvodu ohrozenia jeho zdravia a vývinu, pretože dieťa je týmto vystavené riziku ďalšieho sexuálneho zneužívania zo strany otca. (bod. 3.2.) Dovolateľka pritom zdôraznila, že pokiaľ ide o záujem maloletého dieťaťa, súd musí tento vyhodnocovať a zdôvodniť nielen mechanicky a formálne, ale s ohľadom na „in concreto“ okolnosti spočívajúce v danosti prípadne v absencii nielen technických podmienok na výchovu, starostlivosť a všestranný vývoj maloletého, ale aj vzhľadom na emocionálne väzby maloletého ku každému z rodičov, tobôž ak o kvalite týchto väzieb vypovedá znalecké posúdenie. (bod 3.1)

19. Obsah dovolania matky tak zreteľne naznačuje, že matka namietala nedostatok odôvodnenia rozhodnutí súdov nižšej inštancie, predovšetkým napadnutého rozsudku (tiež jeho svojvoľnosť, neudržateľnosť a nepresvedčivosť), ktorý rozsudok je založený nielen na argumentácii o sexuálnom zneužívaní maloletého otcom (t. j. rodičovi, ktorému bolo maloleté dieťa zverené do osobnej starostlivosti), ale i na výhrade nedostatočného zdôvodnenia najlepšieho záujmu maloletého na súdom zvolenej forme osobnej starostlivosti o dieťa, predovšetkým vzhľadom na emocionálne väzby maloletého k rodičom, o ktorých vypovedá znalecké posúdenie. Ani argument otca, že matka neuviedla, ktoré konkrétne skutkové a právne závery súdu prvej inštancie a odvolacieho súdu považuje v tomto smere za svojvoľné, neudržateľné a prijaté v zrejmom omyle konajúcich súdov predostretý ním v dovolacom konaní, na uvedenom závere nemohol nič zmeniť. Dovolací súd zastáva názor, že i napriek rámcovému vymedzeniu dovolacieho dôvodu nepreskúmateľnosti napadnutého rozsudku vo vzťahu k zdôvodneniu najlepšieho záujmu maloletého na súdom zvolenej forme osobnej starostlivosti zo strany matky, nezaobieraním sa týmto dovolacím dôvodom by najvyšší súd postupoval formalisticky v takej miere, že by došlo nielen k porušeniu práva na spravodlivý proces ale i na spravodlivé súdne konanie a tiež k neposkytnutiu súdnej ochrany v kvalite, akú predpokladá zákon a ústava, obzvlášť ak je účastníkom konania maloleté dieťa.

20. V korelácii s danou dovolacou námietkou najvyšší súd akcentuje, že faktické a právne zdôvodnenie rozsudkov nižších súdov musia byť primerane obsiahle. Odvolací súd sa vysporiada ako s faktami, tak aj s právnou argumentáciou súdov nižších inštancií, rovnako ako s návrhmi predloženými od/dovolateľom. Odvolací súd sa musí zaoberať argumentmi od/dovolateľa (porovnaj Bochan proti Ukrajine, č. 7577/02, § 84, 3. máj 2007).

21. Matka maloletého už v priebehu odvolacieho konania v odvolaní namietala, že rozhodnutie súdu o zverení maloletého do osobnej starostlivosti otca bolo vydané bez toho, aby súd vzal do úvahy návrhy znalca PhDr. Z. H., ktorý vôbec neodporučil prípadnú striedavú starostlivosť; odporučil zveriť maloletého do starostlivosti matky a najmä odporučal vyšetrenie otca maloletého znalcom z odboru zdravotníctva, odvetvie sexuológia, aby sa vylúčila, resp. potvrdila sexuálna deviácia otca. Aj vzhľadom na to, že matka sa ďalej v odvolacej argumentácii prednostne zamerala na hrozbu sexuálneho zneužívania maloletého otcom, čomu prispôsobila odvolacie dôvody, nesprávnosť rozhodnutia prvoinštančného súdu založila i na nezohľadnení odborných záverov, podľa ktorých je to práve ona, komu mal byť maloletý zverený do osobnej starostlivosti, s ktorou námietkou sa odvolací súd náležite nevysporiadal.

22. Odvolací súd sa napriek výslovnému príkazu urobenému súčasťou ustanovenia § 387 ods. 3 CSP relevantne nevysporiadal v odôvodnení svojho rozsudku s námietkou matky o nezohľadnení záverov znaleckého dokazovania pri rozhodovaní, v zmysle ktorých vyjadrenia maloletého smerované k osobe otca boli pri testovaní negatívne, maloletý má vytvorenú primárnu vzťahovú väzbu k matke, maloletý má byť zverený do osobnej starostlivosti matke.

22.1. Odvolací súd dôvodil: „Odmietavý postoj V. bol vytvorený práve postojom matky a odvolací súd je presvedčený, že v skutočnosti tomu tak nie je. Maloletý je zmätený a naozaj je identifikovaný s postojom a názorom matky. Podľa názoru odvolacieho súdu zo strany matky nedošlo k porozumeniu psychickej náročnosti zvládnutia maloletého v dôsledku odchodu zo spoločnej domácnosti, a matka sa snaží svojím konaním vytvoriť z otca emočného strašiaka natoľko, aby syn necítil potrebu po svojom otcovi. Zo všetkých vykonaných dôkazov však vyplývajú závery, že zistenia o tom, že maloletý V. je dieťaťom, ktorý je vážne traumatizovaný a je možné uviesť, že trauma je spôsobená vážnym konfliktom jeho rodičov.“ (pozri bod 64 napadnutého rozsudku) „Povinnosťou súdu je hľadať a prijať také opatrenia, ktoré musí pomôcť maloleťmu dieťaťu odstrihnúť sa od vplyvu takéhoto rodiča, ktorý má negatívny vplyv na správanie svojho vlastného dieťaťa. Manipulácia a nesprávne správanie sa matky vyplýva aj z toho, že mal. V. má preferovať len jedného rodiča, pričom takéto správanie nie je prirodzené pre V.. Stav, v akom sa nachádza a jeho odmietavý postoj k otcovi, je výsledkom pôsobenia matky na vnímaní vzťahu dieťaťa k otcovi, súčasnej výchovy po rozpade rodiny a dôsledok výchovných metód a postupov matky.“ (bod 69 napadnutého rozsudku) „Odvolací súd je presvedčený, že napriek súčasnej výraznej citovej orientácii maloletého k matke, považuje stabilitu výchovného prostredia u otca

za rozhodnú a za dôležitú pri vyhodnocovaní jeho najlepšieho záujmu na stabilite výchovného prostredia.“ (bod 72 napadnutého rozsudku) „Námietka matky smerovala aj k nesprávnemu vyhodnoteniu daných záverov znalca, keďže znalec uviedol, že otec má zníženú mieru predpokladov. Zo záverov daného posudku však vyplýva, že maloletý má s otcom vytvorený silný citový vzťah. Ako aj dôležitý záver pri posúdení predpokladov rodičov, že maloletý V. je ovplyvniteľný svojou matkou proti druhému rodičovi ako najbližšou vzťahovou osobou. Ide o ovplyvnenie v smere priameho návodu k výpovedi, tiež v zmysle prevzatia jej postojov a emočného ladenia maloletým V.“ (bod 74 napadnutého rozsudku)

22.2. Najvyšší súd v kľúčovom odôvodnení napadnutého rozsudku však nenašiel žiadny podklad pre prosté presvedčenie odvolacieho súdu, že pre maloletého V. vo veku šesť rokov, citovo silne naviazaného na matku, ktorá je jeho primárnou vzťahovou osobou, bez dosiahnutia reálneho nadviazania kvalifikovaného fyzického kontaktu maloletého s otcom i napriek interakcie psychológov (dokonca ani skypového), tento kontakt nebolo možné udržať na viac ako 45 minút, (bod 37, 38 a 40 napadnutého rozsudku), je zvolená forma osobnej starostlivosti o maloletého otcom tá najlepšia. Iba presvedčenie súdu, bez preverenia, či maloletý disponuje psychickou kapacitou umožňujúcou zvládnuť bez závažných následkov tak zásadnú zmenu výchovného prostredia, sprevádzanú stratou doterajšej dlhodobej výlučnej starostlivosti len matkou (tiež stratou úzkeho kontaktu so starším súrodencom, s ktorým spolu s matkou žije), či výchovné prostredie otca bude skutočne pre maloletého to stabilnejšie, vhodnejšie a najlepšie, je skutočne odvážne. Súdom zvolené radikálne riešenie (zmena výchovného prostredia) ako vhodné nevyplýva zo žiadnych odborných stanovísk, ani zo znaleckého dokazovania vykonaného v konaní, ktoré sa ním vôbec nezaoberali.

22.3. Odvolací súd proste rezignoval preskúmať, aký možný dopad by mala takáto kategorická zmena na psychiku maloletého, žiaden odborník sa nevyjadril k potencionálnym rizikám násilného presunutia maloletého od matky ako primárnej osoby maloletého, na ktorej je závislý, do výchovného prostredia otca, ktorého maloletý preukazateľne v čase vydania napadnutého rozsudku odmietal, ku ktorému rodičovi maloletý neprechovával pozitívny citový vzťah, v ktorého domácnosti nežil, neprebýval, v ktorého prítomnosti nie je schopný osamote zotrvať (t. j. bez podpornej osoby), a to i bez ohľadu na to, z akého dôvodu takýto problematický citový vzťah medzi maloletým a otcom vznikol. Za daných okolností potom nie je zrejmé ani to, či by sa pod takouto radikálnou zmenou potencionálne nezhoršili u maloletého už zistené psychické ťažkosti ako hyperaktivita, agresia a ďalšie. Maloletého navyše čaká i ďalšia výrazná zmena, akou je nástup do základnej školy, pri ktorom nástupe do prvého ročníka základnej školy je všeobecne podporný práve pocit zázemia, istoty, bezpečia, citovej odozvy.

22.4. I keď odvolací súd dôvodí, že podľa záverov znaleckého posudku má maloletý s otcom vytvorený „silný“ citový vzťah, po oboznámení sa dovolacím súdom s týmto znaleckým posudkom č. 36/2019 vyhotoveného znalcom PhDr. Z. H. dňa 28. júna 2019 (t. j. so značným odstupom času do rozhodnutia prvoinštančného súdu vo veci dňa 16. júna 2020 a odvolacieho súdu dňa 15. júna 2021), takýto záver z posudku nevyplýva. Znalec v posudku konštatuje citový vzťah medzi maloletým a otcom pozitívne ladený, so zvýšenou ovplyvniteľnosťou maloletého matkou voči otcovi, s tým že primárnu vzťahovú väzbu má maloletý k svojej matke, s odporúčaním zveriť maloletého matke a otcovi upraviť styk s maloletým. Podľa odvolacieho súdu tiež: „Je možné zhodnotiť, že s výnimkou opatrenia prijatého v odvolacom konaní odborného poradenstva klinického psychológa PhDr. Z. T. CSc., kedy sa zúčastnila matka stretnutí aj s maloletým synom, nepristupovala k prijatým opatreniam vážne, pristupovala k týmto prijatým opatreniam s určitým dešpektom a jej prejav je možné vyhodnotiť ako ľahkovážny. Jediným dôvodom pre jej správanie má byť odmietavý postoj mal. V. k otcovi, a jej podozrenie o sexuálnom zneužívaní V.“ (bod 43) Avšak je to práve v odvolacom konaní prijaté opatrenie odborného poradenstva klinického psychológa a psychoterapeuta, zo správy z ktorého vyplýva (správa zo dňa 9. júna 2021), že obaja rodičia, teda už nielen matka, sú emočne vtiahnutí do právneho riešenia výchovnej pozície maloletého V.. Podľa psychologičky situácia v rodinných vzťahoch eskaluje, čo následne ovplyvňuje správanie maloletého dieťaťa. Ďalšie odborné konzultácie strácajú význam preto, lebo sa dominantne orientujú na právne riešenie situácie. Zvlášť u otca nie je ho možné motivovať k odbornej spolupráci alebo k poradenstvu, pretože sa veľmi nástojčivo dožaduje plnenia právneho ukončenia sporov, aby mu V. bol zverený do výchovy. Matka žiaduco vnímala a akceptovala odborné poradenstvo ohľadom syna V., posúvala ho do vzťahovej reality a výchovy, bola vďačná za hľadanie optimálnych výchovných postojov, ktoré sú neustále výchovne náročné. Matka sa učila identifikovať sa s prežívaním chlapca a

porozumieť jeho náhlym dobrým aj zlým agresívnym zmenám v prežívaní a v správaní. Matka je v súčasnosti spôsobilá poskytovať dieťaťu stabilné výchovné prostredie a ponúknuť mu vzťahový modus s nepodmienečným prijatím jeho správania. Menovaná syna vedomím spôsobom neovplyvňuje voči otcovi, snaží sa ho ovplyvniť tak, aby bol ochotný ísť na kontakt s otcom. Chlapec v daných situáciách pretláča svoju vôľu, agresiu a neochotu podriaďovať sa návrhom z matkinej alebo otcovej strany. (bod 66) Práve vzhľadom na stav a okolnosti zistené v odvolacom konaní bezprostredne pred vydaním napadnutého rozsudku, z ktorých vyplýva zmena prístupu matky, odvolací súd takýto pozitívny posun z jej strany absolútne nezohľadnil a oproti predchádzajúcemu extrému, zvolil napadnutým rozsudkom vo vzťahu k dieťaťu extrém druhý.

23. Esenciálnym a primárnym kritériom pri všetkých rozhodnutiach týkajúcich sa detí musí byť vždy najlepší záujem maloletého dieťaťa, ktorý sa podľa ESLP skladá z dvoch zložiek. Na jednej strane vyžaduje udržiavanie väzieb dieťaťa s jeho rodinou, okrem prípadov, keď sa konkrétna rodina preukáže ako nevhodná. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť pretrhnuté iba vo veľmi výnimočných prípadoch a musí byť vykonané všetko v záujme zachovania osobných vzťahov a ak je to vhodné, v záujme obnovy rodiny. Na druhej strane je v záujme dieťaťa, aby bola jeho výchova zabezpečená v stabilnom prostredí a rodičom nemôže byť podľa čl. 8 dohovoru umožnené uplatňovať opatrenia, ktoré by mohli poškodiť zdravie alebo vývoj dieťaťa (rozhodnutie vo veci Neulinger a Shuruk proti Švajčiarsku zo 6. júla 2010, sťažnosť č. 41615/07, bod 136). Článok 8 dohovoru tak vyžaduje zo strany orgánov verejnej moci rozhodovanie zachovávajúce rovnováhu medzi záujmami dieťaťa a záujmami rodičov, osobitná pozornosť v tomto procese však musí byť venovaná najlepšímu záujmu dieťaťa, ktorý v závislosti na jeho povahe a význame môže nad záujmami rodičov prevážiť (rozhodnutie vo veci Sahin proti Nemecku z 8. 7. 2003, sťažnosť č. 30943/96, bod 66).

24. I dovolací súd zdôrazňuje, že záujem dieťaťa (v kontexte s článkom 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, citovaný i odvolací súd) musí byť popredným hľadiskom pri akejkolvek činnosti týkajúcej sa detí, či už uskutočňovanej verejnými alebo súkromnými zariadeniami sociálnej starostlivosti, súdmi, správnymi alebo zákonodarnými orgánmi. Podobná požiadavka vyplýva aj z článku 32 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd zaručujúcej osobitnú ochranu detí a mladistvých (porov. napr. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 3135/19). Je preto nevyhnutné, aby pri akomkoľvek súdnom rozhodovaní týkajúcom sa detí bol ich najlepší záujem skúmaný a posudzovaný ako určujúce kritérium pre konečné rozhodnutie - nech sa jedná o akékoľvek konanie týkajúce sa maloletého dieťaťa.

25. Najlepší záujem dieťaťa je ako koncept flexibilný a vždy by mal byť posudzovaný a definovaný individuálne s ohľadom na konkrétnu situáciu, v ktorej sa dotknuté dieťa nachádza, pričom pozornosť je potrebné venovať jeho osobným pomerom, situácii a potrebám (porov. nález Ústavného súdu ČR sp. zn. I. ÚS 3226/16).

26. Najvyšší súd preto nemohol rezignovať na preverenie súladu napadnutého rozhodnutia s požiadavkami vyplývajúcimi zo zásady najlepšieho záujmu dieťaťa, hoci dovolateľka nevypravila dovolanie po formálnej stránke úplne perfektne a je osobou odlišnou od maloletého. Avšak pri akomkoľvek rozhodovaní týkajúcom sa dieťaťa je potrebné posudzovať a určiť jeho najlepší záujem a hodnotiť možný dopad rozhodnutia na dané dieťa. Tieto úvahy sa musia premietnuť aj do odôvodnenia prijatého rozhodnutia, z ktorého musí byť zrejmé, že najlepší záujem dieťaťa bol skutočne popredným hľadiskom pri rozhodovaní; musí v ňom byť vyložené, čo príslušný orgán považoval za najlepší záujem dieťaťa, na základe akých kritérií k tomuto záveru dospel a prípadne ako bol najlepší záujem dieťaťa meraný s ďalšími dôležitými záujmami či právami.

27. Akokoľvek by sa najvyšší súd stotožnil s východiskami súdov nižších inštancií, ktoré svojím postupom sledovali presadenie všeobecne žiaduceho cieľa v podobe zachovania vzájomného vzťahu medzi maloletým a jeho otcom, nemôže v žiadnom prípade akceptovať skutočnosť, že sa ho tieto súdy snažia dosiahnuť bez ohľadu na súčasný postoj maloletého dieťaťa a bez toho aby mali dostatočne preukázané, že maloletý súdmi zvolenú radikálnu zmenu výchovného prostredia bez ujmy zvládne. V prípade, že všeobecné súdy nadobudli presvedčenie, že by maloletý takúto zmenu mohol zvládnuť, t. j.

odtrhnutie maloletého od matky, na ktorej je závislý a jeho násilné odovzdanie otcovi, ktorého dlhodobo odmieta, s minimálnym vzájomným kontaktom (a pokiaľ sa tak i stalo, vždy len za interakcie tretej osoby), potom bolo ich povinnosťou prísť k vykonaniu ďalších dôkazov, aby bol preukázaný skutočný stav, ako to určuje zákon pre dané osobitné súdne konanie.

28. Najvyšší súd zdôrazňuje, že výchovné pôsobenie rodiča na dieťa, a to aj v zmysle rozhodnutia súdu o výchove, nikdy nesmie prekročiť racionálnu hranicu a malo by rešpektovať najlepší záujem dieťaťa tak, aby boli naplnené požiadavky stanovené článkom 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa.

29. Najvyšší súd tiež uvádza, že vyššie uvedené závery by nemali byť vnímané ako „vítazstvo“ matky či „prehra“ otca. Obaja rodičia majú na výber, buď zotrvať výlučne na svojich postojoch a budú maloletého naďalej vystavovať zjavne traumatizujúcim zážitkom, alebo „zostúpia zo svojich vlastných výšin dole“ a nájdu spoločnú reč s cieľom spolupôsobiť na zabezpečenie jeho všestranného rozvoja. Nezostáva než dúfať, že dospelí sa spamätajú a uvedomia si, že bolestných okamihov nastalo v útľom veku maloletého už viac ako dost a uprednostnia druhú možnosť (spoločnú reč s cieľom spolupôsobiť na zabezpečenie jeho všestranného rozvoja).

30. Nad rámec uvedeného, ...dovolací súd považuje za vhodné pripomenúť i to, že rozhodnutia všeobecných súdov o úprave výchovných pomerov nemajú povahu rozhodnutí absolútne konečných a teda nezmeniteľných. Urovnávanie vzájomných vzťahov medzi rodičmi maloletého, snaha o nájdenie spoločného konsenzu nad spôsobom jeho výchovy (s ohľadom na jeho najlepšie záujmy) a teda vyvarovanie sa konaniu, v ktorom sa maloleté dieťa a realizácia rodičovských práv stáva akýmsi „nástrojom na vybavovanie vzájomných účtov“ a domnelých krívd medzi rodičmi, by však mali byť predpokladom pre prehĺbenie rodinných väzieb a dôvodom na úpravu doterajších výchovných pomerov k maloletému v čo najlepšom záujme pre neho, nie ich cieľom.

31. Na podklade vyššie uvedeného dovolací súd dospel k záveru, že v danom prípade došlo k zmätočnej vade namietanej dovolateľkou. Jej dovolanie je vzhľadom na to nielen procesne prípustné (§ 420 písm. f/ CSP), ale tiež dôvodné (§ 431 CSP), lebo je v ňom opodstatnene namietnuté, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

32. Ak je dovolanie dôvodné, dovolací súd napadnuté rozhodnutie zruší (§ 449 ods. 1 CSP). Ak dovolací súd zruší napadnuté rozhodnutie, môže podľa povahy veci vrátiť vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, zastaviť konanie, prípadne postúpiť vec orgánu, do ktorého právomoci patrí (§ 450 CSP). Najvyšší súd v zmysle týchto ustanovení zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

33. Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 CSP). Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP).

34. Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.